

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Lenky Krupičkové a soudců Tomáše Foltase a Faisala Husseiniho v právní věci žalobce: **X**, zastoupen JUDr. Martinem Slivoněm, advokátem se sídlem Veleslavínova 56/10, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 11. 2024, č. j. 33 Ad 24/2024-34, ve znění opravného usnesení ze dne 9. 12. 2024, č. j. 33 Ad 24/2024-46,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 11. 2024, č. j. 33 Ad 24/2024-34, ve znění opravného usnesení ze dne 9. 12. 2024, č. j. 33 Ad 24/2024-46, **se zrušuje**.
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 22. 3. 2024, č. j. X, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti.
- IV. Odměna ustanoveného advokáta JUDr. Martina Slivoně, za zastupování žalobce v řízení o kasační stížnosti **se určuje** částkou 10 140 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalobce požádal dne 7. 9. 2022 o zvýšení starobního důchodu za vychované dítě (tzv. výchovné). Rozhodnutím ze dne 6. 9. 2023, č. j. X, žalovaná jeho žádost zamítla. Žalobce podle ní nesplnil podmínky čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Žalobce podal proti rozhodnutí námitku, kterou žalovaná zamítla rozhodnutím ze dne 22. 3. 2024, č. j. X. V rozhodnutí zejména poukázala na vyloučené doby rodičů dítěte a rozhodnutí soudů o stanovení výživného a rozvodu manželství. Z těchto podkladů dovodila, že se žalobce významnou měrou podílel na výchově dítěte, avšak o ně nepečoval v největším rozsahu.

II.

[2] Rozhodnutí žalované napadl žalobce žalobou u Krajského soudu v Plzni (dále též „krajský soud“). V žalobě popsal průběh rodinného života s matkou syna (narozeného v roce X). Připustil, že o syna pečovala ve větším rozsahu na mateřské a rodičovské dovolené (tedy rok a osm měsíců), ale poté již o něj pečovali společně, přičemž matka byla opakovaně hospitalizovaná. Od šesti let věku syna propadla matka podle žalobních tvrzení „mimorodinnému“ životu a až do opuštění společného obydlí v květnu 1995 o syna pečoval převážně žalobce. Po rozvodu v roce 1997 byl syn svěřen do jeho výchovy a pečoval o něj sám až do jeho zletilosti. Žalobce žalované vytkl, že se blíže nezabývala okolnostmi věci, neprovedla navržené důkazy (výslechy svědků) a bez dalšího považovala matku dítěte za rodiče, který o ně pečoval v nejvyšším rozsahu.

[3] Krajský soud žalobu zamítl. Uvedl, že žalobce zajišťoval výchovu syna v převážné míře až od dubna 1995, tedy až od jeho 11 let a pomáhali mu s ní jeho rodiče a později nová družka. Neprokázal, že by se péče o dítě projevila jakýmkoliv omezením jeho pracovního života a měla negativní vliv na jeho výdělek ve srovnání s matkou, která zajišťovala celodenní každodenní péči v době od 9. 4. 1984 do 31. 8. 1985. Žalobce neprokázal, že to byl právě on, kdo zajišťoval výchovu dítěte v největším rozsahu do dubna 1995, neoznačil za tímto účelem ani žádné důkazy. Správní orgány naopak zajistily dostatek důkazů k posouzení sporných skutečností a vypořádaly se se všemi rozhodnými skutečnostmi.

III.

[4] Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“). Uplatnil čtyři okruhy kasačních námitek a navrhl zrušit rozsudek krajského soudu i rozhodnutí žalované a věc jí vrátit k dalšímu řízení.

[5] V prvním okruhu námitek konstatuje, že splnil podmínku osobní péče o dítě v největším rozsahu při společné péči více osob, podmínku kontinuální výchovy dítěte nejméně 5 let před dosažením zletilosti a podmínku osobní péče o dítě alespoň po dobu 10 let. Dále poukazuje na závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 3. 2025, č. j. 10 Ads 271/2024-35. Z něj plyne, že doba, kdy oba rodiče pečují o dítě současně, se počítá souběžně oběma rodičům. Na základě toho stěžovatel dovozuje, že o dítě pečoval celkem 199 měsíců, a to v letech 1985 až 1990, kdy o dítě pečoval spolu s matkou (krom jejích hospitalizací, kdy o dítě pečoval samostatně), v letech 1991 až 1995, kdy o dítě pečoval ve větším rozsahu a v letech 1995 až 2002, kdy o dítě pečoval na základě rozhodnutí soudu výhradně on. Matka na druhou stranu pečovala o dítě celkem 81 měsíců, sestávajících

pokračování

z let výhradní péče (1984 až 1985) a let sdílené péče (1985 až 1990), případně 133 měsíců, pokud sdílená péče matky trvala až do 30. 4. 1995. Stěžovatel o nezletilé dítě pečoval 199 měsíců, matka 81, případně 133 měsíců. Stěžovatel dodává, že i kdyby se období společné výchovy započítávalo jen jednomu z rodičů, nedošlo k dostatečnému posouzení toho, kdo ve sporném období (1985-1991) vychovával dítě v největším rozsahu.

[6] Druhý kasační okruh směřuje do otázky relevance absencí v zaměstnání a poklesu příjmů stěžovatele souvisejícího s péčí o dítě. Stěžovatel s odkazem na rozsudek č. j. 10 Ads 271/2024-35 uvádí, že evidence dob pojištění (absence v zaměstnání) přímo nevypovídá o rozsahu péče o dítě. Dále v této souvislosti poukazuje i na skutečnost, že jeho příjem byl podstatně nižší než příjem matky dítěte. Již v roce 1993 musel pracovat na poloviční úvazek a byl nucen odmítnout řadu lukrativních nabídek v SRN. Tyto nabídky již však nemůže blíže doložit, přičemž krajský soud i žalovaná na důkladnější šetření jeho minulosti zcela rezignovaly. Pominuly, že matce dítěte byla stanovena povinnost platit výživné již za trvání manželství a dítě bylo (atypicky) svěřeno do jeho výchovy. Tyto skutečnosti ilustrují skutečnou podobu výchovy dítěte. Řádně pečující matce by zřejmě soud nestanovil povinnost platit výživné a taktéž by nesvěřil dítě do péče stěžovatele. Krajský soud i žalovaná tedy nesprávně akcentovaly výkaz absence v zaměstnání a zcela přehlédly každodenní podobu výchovy vyplývající z doložených civilních rozhodnutí.

[7] Ve třetím okruhu kasačních námitek stěžovatel upozorňuje na to, že podle rozsudku č. j. 10 Ads 271/2024-35 nelze nepřipustně zužovat okruh osob, kterým má výchovné náležet, s ohledem na zásah do kariéry. V opačném případě by výchovné reflektovalo toliko toho rodiče, který s dítětem zůstal na mateřské a rodičovské dovolené a další péče o něj by byla irelevantní. Podle stěžovatele je rozsudek krajského soudu v tomto ohledu vnitřně rozporný, neboť tvrdí, že se výchova posuzuje od narození dítěte do jeho zletilosti a současně zdůrazňuje dopad na pracovní kariéru způsobený předškolní a školní výchovou dítěte. Žalovaná i krajský soud tedy vycházely v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu z dopadů péče na kariéru rodiče jako rozhodného kritéria pro přiznání výchovného.

[8] V posledním kasačním okruhu námitek stěžovatel uvádí, že mu žalovaná vytýká neunesení důkazního břemene za situace, kdy nevyslyšela jeho důkazní návrhy spočívající ve výslechu syna a čestných prohlášeních. V důsledku procesní pasivity žalované nebyl řádně zjištěn skutkový stav. Měla-li žalovaná pochybnosti, bylo její povinností obstatat dostatečné podklady pro rozhodnutí. Krajský soud tento postup nepřipustně aproboval.

IV.

[9] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti zdůraznila, že z hlediska účelu výchovného je třeba určit jako osobu, která zajišťovala výchovu ve větším rozsahu, toho pečujícího, jehož kariéra byla výchovou negativně ovlivněna. Nejvýznamnější dopad na kariéru má přitom výchova dítěte v předškolním a školním věku. K věci samé dodala, že v rozhodnutí vycházela z civilních rozsudků, kterým byla upravena péče o syna stěžovatele až od roku 1997, do této doby o něj nepochybně pečovala v největším rozsahu jeho matka. Stěžovatel neprokázal, že by se jeho péče o syna vymykala řádné společné péči. Matka byla na mateřské a rodičovské dovolené a z podkladů neplyne, že by u stěžovatele

došlo na rozdíl od ní k větší absenci v zaměstnání. Její příjem tak (oproti příjmu stěžovatele) ovlivnila výchova dítěte. Stěžovatel neposkytl žalované dostatečné podklady pro závěr o tom, že se na výchově podílel v největším rozsahu. Kasační stížnost pro výše uvedené navrhla zamítnout.

V.

[10] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[11] Jelikož v posuzované věci rozhodoval před krajským soudem specializovaný samosoudce dle § 31 odst. 2 s. ř. s., zabýval se soud podle § 104a s. ř. s. nejprve otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje zájmy stěžovatele. Není-li tomu tak, Nejvyšší správní soud takovou kasační stížnost odmítne jako nepřijatelnou.

[12] Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, v němž interpretoval neurčitý právní pojem „*přesah vlastních zájmů stěžovatele*“. O přijatelnou kasační stížnost se dle výše citovaného rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu bylo shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[13] Nejvyšší správní soud kasační stížnost přijal k meritornímu přezkumu, neboť stěžovatel krajskému soudu důvodně vytýká zásadní pochybení, která mohla mít dopad do jeho hmotněprávního postavení.

[14] Kasační stížnost je důvodná.

[15] Vytýká-li ovšem stěžovatel krajskému soudu nepřezkoumatelnost jeho rozsudku, nemůže mu Nejvyšší správní soud přisvědčit. Nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů je totiž třeba vyhradit případům, kdy není zřejmé, jakými úvahami se soud řídil při naplňování zásady volného hodnocení důkazů nebo při utváření právního závěru, z jakého důvodu soud považoval žalobní námitky za liché či mylné nebo proč nepovažoval právní argumentaci v žalobě za důvodnou (srov. např. rozsudky zdejšího soudu ze dne 29. 6. 2017, č. j. 2 As 337/2016-64, ze dne 17. 1. 2008, č. j. 5 As 29/2007-64, ze dne 25. 5. 2006, č. j. 2 Afs 154/2005-245, a ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005-44, č. 689/2005 Sb. NSS). Je nutno ji vykládat v jejím skutečném smyslu, tj. jako nemožnost přezkoumat určité rozhodnutí pro nemožnost zjistit v něm jeho obsah nebo důvody, pro které bylo vydáno (srov. usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 5. 12. 2017, č. j. 2 As 196/2016-123, a ze dne 19. 2. 2008, č. j. 7 Afs 212/2006-76).

pokračování

[16] Rozsudek krajského soudu takové vady neobsahuje. Z jeho odůvodnění je patrné, jaký skutkový stav vzal krajský soud za rozhodný a jaké důvody jej vedly k dosaženému závěru. Jednotlivé poukazy na nesprávný výklad právních otázek a nedostatky ve zjištěném (přezkoumávaném) skutkovém stavu nezpůsobují nepřezkoumatelnost rozsudku (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 11. 2013, č. j. 2 As 47/2013-30, ze dne 29. 4. 2010, č. j. 8 As 11/2010-163, atd.), materiálně jde o námitku dle § 103 odst. 1 písm. a), případně b) s. ř. s. Co se týče namítané vnitřní rozpornosti, je pravdou, že krajský soud na jednu stranu uvedl, že se výchova posuzuje od narození dítěte do jeho zletilosti, aby vzápětí akcentoval význam výchovy v předškolním a školním věku. Z rozhodnutí je však patrné, že krajský soud toliko nesprávně vyzdvihl druhé ze zmíněných období (k tomu viz dále). Nejvyšší správní soud tedy neshledal vadu ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

[17] Předmětem sporu je otázka naplnění podmínek pro přiznání tzv. výchovného. Tímto institutem se Nejvyšší správní soud zabýval v nedávném rozsudku č. j. 10 Ads 271/2024-35, na nějž opakovaně poukazoval i stěžovatel ve své kasační stížnosti. Závěry tohoto rozsudku jsou plně přenositelné i na nynější věc, přičemž rozhodující senát neshledal důvod se od nich odchýlit.

[18] Podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb., body 1 a 3 platí:

1. Starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.

*3. Podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala **v největším rozsahu**; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy (důraz přidán soudem).*

[19] Podle čl. II bodu 4 zákona č. 323/2021 Sb. věty první platí, že pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku. Podle čl. II bodu 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje podle bodu 4 (přiznání výchovného bez žádosti), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 lze žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.

[20] Stěžovateli byl starobní důchod přiznán v období do 31. 12. 2022 (konkrétně 13. 7. 2019). Naplnění podmínky výchovy dítěte se proto posuzovalo podle podmínek obsažených v § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., která provádí zákon o důchodovém pojištění (*prováděcí vyhláška*). Ženy naplnily podmínku výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, jestliže osobně pečovaly nebo pečovaly o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň *po dobu deseti roků*. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení

osmého roku jeho věku, pak splnila podmínku výchovy dítěte, jestliže osobně pečovala nebo pečovala o dítě ve věku *do dosažení zletilosti alespoň po dobu pěti roků*; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat (§ 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění). Podle § 4 odst. 2 prováděcí vyhlášky se pak podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

[21] Odůvodnění přijetí právní úpravy výchovného a společenského kontextu změny právní úpravy plyne z pozměňovacího návrhu poslance J. Hamáčka (odůvodnění poslaneckého pozměňovacího návrhu č. 8828 ke sněmovnímu tisku č. 1230/1; 8. volební období PS, 2017-2021). Dle něj byla právní úprava přijata ze dvou důvodů: a) ocenění osob, které vychovaly dítě – nového pojištěnce, který bude dále přispívat k udržení průběžného důchodového systému, a b) kompenzace rozdílu mezi průměrnými důchody mužů a žen, tj. potřeby reflektovat skutečnost, že v případě žen má výchova dětí závažnější dopad na jejich pracovní kariéru, a tím i na konečnou výši důchodu.

[22] Krajský soud v napadeném rozsudku v podstatě zdůraznil druhý z práv uvedených důvodů a neshledal stěžovatelovo znevýhodnění v oblasti pracovního práva, které by vyvážilo znevýhodnění, jemuž musela čelit jeho bývalá manželka (kdy akcentoval vyloučené doby obou rodičů). Rovněž z rozhodnutí žalované i jejího vyjádření ke kasační stížnosti je patrné, že považuje zásah do výdělku či kariérního postupu za nutnou podmínku k přiznání výchovného. Nejvyšší správní soud však tento výklad již opakovaně odmítl (blíže rozsudky č. j. 10 Ads 271/2024-35 či ze dne 17. 4. 2025, č. j. 8 Ads 21/2025-36).

[23] Zavedení podmínky zásahu do pracovní kariéry by nepřipustně zúžilo okruh osob, kterým má výchovné skutečně náležet. Nevyplývá ze zákona a důvodová zpráva lpí na výchově budoucího pojištěnce (tedy jeho kariéře a přínosu do státní pokladny). Daný výklad by pak vedl k neúnosným situacím v rámci dokazování újmy na kariéře rodiče (nepovýšení, nemožnosti v práci trávit přesčasy a dále studovat, nebo odřeknutí nabídek ze zahraničí, jak tvrdí stěžovatel). Kritérium újmou na kariéře se i s ohledem na řadu proměnných jeví jako nespravedlivé a v konečném důsledku i nelogické, neboť by nezohledňovalo faktickou péči o dítě, ale toliko doložené okolnosti stran kariérního postupu, které však samy o sobě o újmě či negativním vlivu nemusí ničeho vypovídat (jde-li kupříkladu o vyloučené doby bez dalšího).

[24] *Péče v největším rozsahu* se posuzuje od narození po nabytí zletilosti vychovávaného dítěte. Je proto nezbytné zohlednit výchovu a péči po celou dobu nezletilosti dítěte. V současnosti je stále spíše pravidlem než výjimkou, že ve většině případů bude o dítě v nízkém věku (do 3 let) skutečně pečovat především jeho matka, a bude tak (v tomto období) pečovat o dítě ve větším rozsahu než otec (byť soud nevylučuje, že tomu může být i naopak). Následně může být péče rodičů i rovnoměrná (rodiče se např. střídají v doprovázení do školy, kroužků aj.). V takovém případě by proto výchovné zcela logicky a v souladu se smyslem zákonné úpravy náleželo matce, která bude mít „náskok“ ve formě mateřské (rodičovské) dovolené. V životě však mohou nastat i takové situace (rozvod či úmrtí matky), v jejichž důsledku přejde péče o dítě v pozdějším věku výhradně či převážně

pokračování

na druhého rodiče. Pokud se tak stane a otec převezme péči o dítě např. v jeho 8 letech a zbylých 10 let o ně bude výhradně pečovat, je zřejmé, že o dítě pečoval v největším rozsahu ve smyslu shora citované zákonné úpravy.

[25] Nejvyšší správní soud nehodlá nikterak zpochybňovat mimořádnou náročnost péče o dítě v jeho nejranějším věku, k čemuž je třeba při posuzování celkové péče o ně přihlížet. Je však neudržitelný výklad, který žádá, aby nárok na výchovné měl ve skutečnosti pouze ten, kdo s dítětem zůstal na mateřské/rodičovské dovolené, a činil tak péči o dítě ve starším věku *de facto* irelevantní. To nebylo záměrem zákonodárce, který naopak vyžaduje posuzování péče od narození až po dosažení zletilosti. V případě péče o dítě (jeho výchovy) je přitom zapotřebí postupovat striktně individuálně a vážit okolnosti každého jednotlivého případu. Nelze vyloučit, že péči *v největším rozsahu* bude vykonávat i osoba, u které se péče v pracovní či studijní oblasti života nijak viditelně neprojeví. Nepřiznání výchovného v těchto případech by bylo nespravedlivé, a především v rozporu se zákonem.

[26] V souzené věci však krajský soud (a tím méně kasační soud), nemohl učinit úsudek o tom, kdo péči v nejvyšším rozsahu vykonával. Skutkový stav zjištěný správními orgány totiž neodpovídá zákonné maximě o jeho dostatečném zjištění (srov. § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád). Správní orgány vyšly především z rozsudků Okresního soudu v Chebu o úpravě výživného (ze dne 10. 4. 1996, sp. zn. 14 Nc 2128/95) a rozvodu (ze dne 16. 6. 1997, č. j. 11 C 42/96 - 17), které navíc nesprávně interpretovaly. Nazvaly z nich, že o dítě v největším rozsahu v období do úpravy výživného pečovala matka. Okresní soud však nic takového nevyřkl. Z rozsudků vyplývá, že matka dítěte se dle svých vlastních slov od dubna 1995 nezdržovala ve společné domácnosti a 16. 9. 1995 podala žádost o rozvod, kterou však vzala zpět. Z opakovaných šetření opatrovníka vyplynulo, že rodiče spolu nežijí a dítě si přeje zůstat v péči otce, který se o ně velmi dobře stará. Z rozsudků lze tedy naopak spíše dovodit, že vztah stěžovatele a jeho syna byl velmi pevný, což logicky mohlo mít základ právě v minulosti. Závěry obou rozsudků spíše nasvědčují tomu, že péče o syna v minulosti mohla být v největším rozsahu vykonávána právě stěžovatelem.

[27] Žalovaná dále vycházela z nesprávné domněnky ohledně tzv. vyloučených dob pojištění. Ty však nemusí nutně znamenat výlučnou péči o syna (sám stěžovatel uvádí, že matka dítěte byla jednou velmi nemocná; podruhé bylo důvodem pro delší vyloučené doby léčení a zotavování se po autonehodě). Stejně tak se společná péče o dítě nutně nemusí přičítat jednomu z rodičů jako období, kdy dítě vychovával v největším rozsahu, natožpak tuto dobu přisoudit automaticky bez dalšího matce dítěte, což však žalovaná fakticky učinila. Nelze dále přehlédnout, že žalované před vydáním prvostupňového rozhodnutí adresovala písemnost družka stěžovatele, paní Vaňková. Ta uvedla, že stěžovatel o syna výlučně pečoval od roku 1994. Matka ztratila zájem o syna až do roku 2003. Tuto písemnost žalovaná nikterak ve svých rozhodnutích nezohlednila a nevypořádala se s ní. Taktéž bez dalšího učinila skutkový závěr, že výše příjmu stěžovatele nebyla výchovou dítěte jakkoliv omezena, ačkoliv stěžovatel poukazoval na to, že matka dítěte měla podstatně vyšší příjem než on. Žalovaná nezkoumala blíže ani příčiny vyloučených dob a mechanicky učinila skutkový závěr, že se týkaly péče o dítě (jeho výchovy).

[28] Nejvyšší správní soud se taktéž musí pozastavit nad kvalitou vedení správního spisu. V tom je mimo jiné založeno prohlášení rodiče o péči o dítě ze dne 18. 4. 2023, podle něhož

matka dítěte nesouhlasí s prohlášením stěžovatele o péči v největším rozsahu, včetně jejího velmi obsáhlého vyjádření k žádosti stěžovatele o výchovné. Tomuto prohlášení však nepředchází žádný podklad, na jehož základě byla matka informována o probíhajícím řízení a bylo jí umožněno předložit k věci vlastní vyjádření (např. výzva dle § 53 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb.). Není tak vůbec zřejmé, jak se o řízení dozvěděla. Pokud ji žalovaná informovala a dala jí prostor se k dané věci vyjádřit, vyžaduje řádné vedení spisu, aby v něm tato skutečnost byla zaznamenána, a aby byl stěžovatel na druhou stranu seznámen s jejím vyjádřením jakožto podkladem rozhodnutí (§ 36 odst. 3 správního řádu). Řízení musí být vedeno stejně vstřícným, nerozlišujícím a nesvévolným způsobem i se samotným žadatelem (stěžovatelem), aby věc byla rozhodnutá nejenom zákonně, ale i v souladu s bazálním citem pro spravedlnost. Taktéž ve spise není zaznamenán žádný návrh na provedení svědecké výpovědi syna, který stěžovatel opakovaně zmiňuje ve svých podáních s tím, že jej žalovaná měla odmítnout, protože výslech rodinného příslušníka není možný. Ve spise také chybí žurnalizace, podklady mapují výchovu dítěte útržkovitě a skutkové závěry vychází i z podkladů, které ve spise vůbec nejsou (čestné prohlášení stěžovatele).

[29] Závěrem lze dodat, že úkolem správních orgánů je v případě, kdy vyjdou najevo podstatné nesrovnalosti týkající se prvostupňového řízení (nezohlednění dopisu partnerky stěžovatele; chybějící čestné prohlášení stěžovatele oproti obsírnému vyjádření matky dítěte, nedostatek zjištění stran důvodů vyloučených dob atd.), tyto procesně napravit a poskytnout stěžovateli možnost efektivní ochrany práv. Rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do výchovy přitom může samo o sobě představovat silnou indicii (byť nepřímou) o největším rozsahu výchovy dítěte před tímto svěřením. V této souvislosti se pro objasnění skutkového stavu nabízí právě výpověď dítěte (je-li to s ohledem na jeho tehdejší věk a s tím spojené kognitivní schopnosti možné) či získání záznamů o šetřeních provedených opatrovníkem či jinými osobami, které zkoumaly výchovu. Žalovaná se v projednávané věci spokojila s čestným prohlášením matky dítěte a blíže nezkoumala fakticitu výchovy. Při dokazování klíčových skutečností případu by však měl správní orgán postupovat způsobem vedoucím ke zjištění stavu věci v míře umožňující zákonné rozhodnutí. Kasační soud v této souvislosti dovedl, že ani „*případné nesplnění součinnosti účastníka řízení označit důkazy na podporu svých tvrzení dle § 52 správního řádu totiž nezabývá správní orgán povinností zjistit podstatný skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti*“ (viz rozsudek ze dne 25. 7. 2019, č. j. 1 Azs 181/2018-29, bod 19). Těmto požadavkům žalovaná nedostála. Skutková zjištění jsou proto zcela nedostatečná. Krajský soud, přestože nebyla naplněna litera § 3 správního řádu, uvažil o rozhodnutí žalované (ve vztahu ke zjištění skutkového stavu) jako o zákonném, čímž zatížil svůj rozsudek vadou dle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.

[30] S ohledem na velmi kusé odůvodnění prvostupňového rozhodnutí neměl stěžovatel ani reálnou možnost uceleněji na ně reagovat. Odůvodnění čítající dvě věty se zakládalo na pouhých domněnkách a nesprávné aplikaci zákona. Žalovaná tak v dalším řízení bude při posouzení péče v největším rozsahu vycházet z výše uvedených východisek. Posoudí komplexní péči o nezletilce s tím, že musí zohlednit míru podílu rodičů na výchově (péči), přičemž v určitých obdobích je možné tuto péči považovat za stejnou od obou z nich. Bude mít na paměti smysl a účel zákona a nebude hledět izolovaně na jednotlivé okolnosti rodinného života, které bez dalšího zjištění podstatných okolností nemusí pro posouzení největšího rozsahu péče ničeho vypovídat. Naopak, je nutné posoudit, který z rodičů fakticky vychoval dítě, budoucího pojištěnce, k (výdělečnému) životu. Žalovaná

pokračování

tak dle shora uvedených východisek (a za dostatečného zjištění skutkového stavu) znovu posoudí celou věc.

[31] Na základě výše uvedených důvodů dospěl soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a napadený rozsudek krajského soudu zrušil (výrok I). Protože krajský soud je vázán právním názorem kasačního soudu, v souzené věci by mu nezbylo než zrušit rozhodnutí žalované a vrátit jí věc k dalšímu řízení. Proto Nejvyšší správní soud rozhodl výrokem II současně o zrušení správního rozhodnutí a věc vrátil žalované k dalšímu řízení ve smyslu § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. za přiměřeného použití § 78 odst. 4 s. ř. s. V dalším řízení je žalovaná vázána právním názorem kasačního soudu vyjádřeným v tomto rozsudku [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[32] Jelikož Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a současně rozhodnutí žalované, je podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozsudku krajského soudu. Náklady řízení o žalobě a náklady řízení o kasační stížnosti tvoří v tomto případě jeden celek a soud rozhodne o jejich náhradě jediným výrokem vycházejícím z § 60 s. ř. s. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2008, č. j. 1 As 61/2008-98).

[33] V souladu s § 60 odst. 1 větou první ve spojení s § 120 s. ř. s. má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu účelně vynaložených nákladů v řízení před soudem, které vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalovaná ve věci úspěch neměla, navíc se jedná o věc důchodového pojištění (§ 60 odst. 2 s. ř. s.). Žalovaná tak nemá právo na náhradu nákladů řízení. Takové právo by měl stěžovatel, avšak v řízení o kasační stížnosti ani v řízení o žalobě mu nevznikly žádné důvodně vynaložené náklady, neboť v řízení ve věcech důchodového pojištění (zabezpečení) je od soudního poplatku osvobozen [§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích] a hotové výdaje a odměnu ustanovenému advokátovi za něj platí stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud tedy rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

[34] V řízení o kasační stížnosti byl stěžovateli ustanoven usnesením ze dne 27. 2. 2025, č. j. 7 Ads 324/2024-21, zástupce JUDr. Martin Slivoně, advokát. Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. platí hotové výdaje a odměnu za zastupování v tomto případě stát. Ustanovený zástupce učinil v řízení dva úkony právní služby [příprava a převzetí zastoupení a sepsání kasační stížnosti; § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)]. Za jednotlivý úkon mu náleží mimosmluvní odměna ve výši 4 620 Kč dle § 9 odst. 5 ve spojení s § 7 advokátního tarifu. Náhrada hotových výdajů činí 450 Kč za jeden úkon právní služby (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Ustanovený zástupce nedoložil, že by byl plátcem daně z přidané hodnoty. Celková odměna ustanoveného zástupce tedy činí 10 140 Kč a bude mu vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. května 2025

Lenka Krupičková
předsedkyně senátu